

K A S V E T V E A R I N M A

İskender Savaşır

Birbirine yakından akraba üç alanda, radikal politika, eleştirel düşünce ve sanatta, *sahicilik* arayışı, kaynağını kabaca 20. yüzyılın ilk 20 yılı diyebileceğimiz bir dönemde bulan biçimler, açmazlar, seçenekler içerisinde dönenip duruyor. Yanlış anlaşılmasın; bu alanlarda yeni bir şey yapılmadığını iddia etmek istemiyorum. Doğu Avrupa'da ve Sovyetler Birliği'nde olan biten, radikal politikanın hâlâ yeni biçimlere gebe olabileceğinin son derecede çarpıcı kanıtları. Ama bu kitleleri harekete geçiren ve tüketim arzusunun ufkunu aşmakta güçlük çeken özgürlük talebini, geçmiş devrimleri harekete geçiren dünyevi, kimi zaman ütöpik, hatta dini kurtuluş umutlarıyla ilişkilendirmek olanaksız gibi.

"Post-modernizm" diye bir vakanın varlığı ise, hakikatle bütün bağlarını kopardığında bile eleştirel düşüncenin kendisine bir faaliyet alanı bulabileceğini kanıtıyor. Konumuz resim olduğundan, bu alandan daha somut bir örnek üzerinde durmakta yarar var: Erol Akyavaş'ın islami ve tasavvufi motifleri kullanarak yaptığı resimlerin başarısı, o motiflerin orijinal bağlamlarında işaret ettikleri gizemle ilişkisini koparan bir resim anlayışının güzellikle de ilgisini koparması gerekmediğini gösteriyor.

Bu üç örnek de günümüzde yeni bir şeyler yapılabileceğinin kanıtı —radikal politikanın, eleştirel düşüncenin ve resmin geçmişte benimsediği başarı ölçütlerinden, daha doğrusu yöneldikleri ideallerden vazgeçmek koşuluyla... İnsanı yüzyıl başının, modernizmin ve devrimlerin altın çağının biçim ve seçeneklerine hapseden,

dönemin tartışmalarını tekrarlamaya mahkûm eden o ideallere hâlâ sadık kalmayı denemek.

Şimdi durup dururken bunları düşündüren şey, İnci Eviner'in tutallerini seyrederken duyduğum kasvet duygusu; kendi yazılarımı, arkadaşlarımın yazılarını okurken de kimi zaman duyduğum, tahlil edilmesi güç bir duygu.

Sorun belki de çok genel: Bir aşkınlığı hedefleyen araçların hedeflerine ulaşamayıp tarihe karıştıklarında mahkûm oldukları akıbet. Eleştirel düşünce akademik gevezeliğe dönüşürken, başlangıçta sözgelimi kübizm gibi mevcut tarzların yerine yeni bir tarz, yeni bir inşa süreci, yeni bir norm hedeflemeyen, aksine hiçbir normun içeremeyeceği bir emsalsizliği, bir tekilliği ifade etmek için geliştirilmiş araçlar bir üsluba, bir okula, İnci Eviner'in de tualle-

rinin ömeklediği ekspresyonizme dönüşüyor. Ama İnci Eviner'in tualleri insanı desen diye andığı çalışmalarına hiç hazırlamıyor. Yine boyanın kullanıldığı bu çalışmalarda sanki İnci Eviner öncelikle kendi birikimine, hâkim olduğu dile bir tedhiş uygulamış; kendisini sanki zorla yalnız rengin imkânlarından değil, tuallerine egemen olan büyük lekelerle dayalı sağlam kompozisyonlar kurma yeteneğinden de yoksun bırakmış. Sonuçta ortaya çıkan ürün, dünyanın yükünü üstünden atmış, tarihle suç ortaklığını bir an için olsun koparabilmiş beyaz bir kâbus, dünya karşısında duyulan dehşetin saf bir ifadesi oluyor.

Kuşkusuz böylesine sahici bir ifade bizim için yüzyılın başında taşıdığı anlamı taşıyamaz. Yüzyılın başında yaşayanlar için kurtuluş gerçek bir imkâna işaret ediyor; ifadenin en tekil, sahici, gerçek olduğu anda ortak anlamlar dizgesine içeriğini iade edeceği umulabiliyordu. Bugün ancak kötü niyetli ya da bön olduğunda ifadeye, sanata böylesine bütünlüklü bir önem atfedilebilir. Yine de insan eğer kasveti göze alıp bu çok da eski olmayan uğraşların dün yöneldikleri idealleri ciddiye almakta ısrar ediyorsa, İnci Eviner'in kısmi bir alanda da olsa gerçekliğin bu ideallere o kadar da uzak kalmayabileceğini, sahiciliğin hâlâ olanaklı olduğunu gösteren desenleriyle karşılaşmak bir heyecan, bir dirim ânı oluyor.